

P. Hiort Lorenzens besøg i København ved nyårstid 1842.

De epokegørende tildragelser i Slesvigs stændersal i november 1842 og deres nærmeste følger er udførligt fremstillede flere gange, navnlig af Laurids Skau i hans bog om P. Hiort Lorenzen (udkommen 1865), og for nylig af H. R. Hiort Lorenzen i afhandlingen om „Kristian VIII. og Slesvigs stænder 1842“ (i „Sønderjydske Aarbøger“ 1891 s. 129—212). Der findes dog en vigtig kilde til disse tildragelsers historie, som endnu ikke er fremdraget af nogen, nemlig Hiort Lorenzens fortrolige breve til Flor. Disse findes på det store kongelige bibliotek i Flors efterladte brevsamling, som bibliotekaren hr. justitsråd Bruun venligst har givet mig adgang til at gennemgå. Hvor der i det følgende henvises til denne brevsamling, betegnes den for kortheds skyld kun ved F. B.

Selve sammenstødet i stænderne er i forvejen af de to forfattere så godt oplyst, at de utrykte breve i F. B. ikke herom giver nogen meddelelse af større betydning, om de end indeholder adskillige interessante småtræk. Derimod er der et andet punkt, som det først ved hjælp af dem bliver muligt at give fyldig oplysning om. Dette punkt er Hiort Lorenzens rejse til hovedstaden i slutningen af

december 1842 og førstningen af januar 1843, hans gentagne samtaler med kongen, med kronprinsen og med adskillige højt stillede mænd. H. R. Hiort Lorenzen omtaler i sin ovennævnte afhandling kun den ene gang han havde foretræde for kongen — den 4. januar — og kongens ytringer derom i hans dagbog. Laurids Skau har interessante meddelelser om hvorledes rejsen kom i stand; men om selve samtalerne med kongen og ministrene har han ikke meddelt andet, end at P. Hiort Lorenzen i breve til sin hustru udtalte, at samtalerne var af en sådan natur, at han ikke turde betro dem til papiret. Imidlertid viser det sig, at så snart Hiort Lorenzen er kommen tilbage til Haderslev, har han sat sig hen og nedskrevet til Flor en udførlig fremstilling af disse fortrolige samtaler. Støttet på brevene i F. B., sammenholdte med Laurids Skaus oplysninger, kan der da gives følgende fremstilling af Lorenzens Københavnsrejse.

Den bevægede stændersamling, i hvilken Lorenzen med sine få meningsfæller havde budt det fanatiske flertal brådden, sluttede den 21. december 1842. Denne sidste dag stænderne holdt møde, modtog Lorenzen et brev fra Flor, hvori denne foreslog ham at rejse til København. Flor tænkte sig at netop nu, da danskhedens sag optog alles sind, vilde det kunne gavne den overordentligt, hvis Lorenzen personlig trådte frem for kongen. Flor skriver i dette brev, der er dateret den 18. dec., og som anføres af Skau s. 227: „Deres ankomst skulde være en overraskelse. Erfaring har lært os, at kongen ikke er modtagelig for langsom erfaring; ja, vi have ikke en gang sikkerhed for, at han erfarer, hvad der kommer

fra vor side. Når De nu straks efter forsamlingens slutning fik kongen i tale, og som klager for Dem selv og for Nordslesvigerne fremsatte ham alt rent ud og bestemt, så vilde det uden tvivl imponere ham noget. Ti 1me har han af naturen trang til at høre alle meninger, hvorved han bilder sig ind at blive uafhængig, og 2de vil han i dette øjeblik have nogen respekt eller frygt for Dem, da Deres person så at sige er en partifane. De har ikke alene al ret på Deres og Deres fordringers side, men De har et naturligt talent „zum Auftreten“, som vi ej bør lade ubenyttet, og som hos denne konge er vigtigt. De er for kongen og i den store (fine) cirkel i København skildret som „elendig karl, et råt pøbelmenneske som propagandaen bruger.“ Denne tro er hos kongen meget skadelig, og Deres personlige „Erscheinung“ vil tilintetgøre den, når De kun gør Dem så smuk, som Deres vakre kone med ret ønsker, og taler som De har handlet: decideret, som en Romer. Men Deres „Erscheinung“ må være aventet, ellers mistes den halve virkning. Indtil De har talt med kongen, bør De om muligt være hemmeligt i København, og i intet tilfælde blive der længe. Bag- efter er det godt om De modtager en offentlig og officiel hylding; ti derved bliver De af høje vedkommende frygtet som en fane i svære tider.“

Herpå svarede Lorenzen med et brev han d. 22. dec. skrev på hjemrejsen i Flensborg (F. B.):

Igaar Eftermiddag Kl. 2 gav P. N.*) mig Deres Brev af 18de ds. i Stændersalen. Hvor dette Brev har været

*) vel sagtens den flensborgske stændermand P. Nielsen.

saa længe, begriber jeg ikke. Det var iøvrigt ubeskadiget....

Jeg vil oprigtig tilstaae, at jeg forbausedes ved at læse det... Paa Reisen herhid var dets Indhold næsten min eneste Tanke... De troer, at denne Idee allerede var opstaaet hos mig. Nei, min Ven, en saa dristig Tanke har jeg ikke vovet at fatte. Men jeg har fattet en saa ubetinget Tillid til Deres Indsigt og Menneskekundskab, at jeg allerede i dette Øjeblik er bleven fortrolig med Tanken paa dette „Vovestykke“; det kan have store og gode Følger, men frisk Mod hører med dertil. Med Længsel har jeg ventet efter at komme en Smule til Roe og glæde mig med min Familie. Jeg troer næsten det er min Skjæbne aldrig at komme til Roe. Inat kan jeg ikke fatte nogen Beslutning, fordi jeg ikke ved, hvilke Hindringer der kan opstaae, naar jeg kommer hjem. Men dersom det er muelig, saa rejser jeg Mandag *) Morgen med Diligencen og staaer Tirsdag Morgen i Kongens Forgemak.....

Deres trofaste Lorenzen.

Flor svarede i et brev d. 23., hvoraf Skau (s. 228) blandt andet anfører: „Sagen er vigtig, og det er ikke mange, jeg havde vovet at anmode om et sådant eventyr; men jeg stoler mere på Dem i et kritisk øjeblik, end De gør selv; ti jeg ved, at hvor mod findes, der voxer forstanden med vanskeligheden.“

Lorenzen vaklede da heller ikke i sin beslutning og meddelte d. 25. fra Haderslev Flor, at han vilde være i København tirsdag d. 27. Dernæst hedder det i dette brev (F. B.):

*) den 26. december.

Kone og Børn vare glade ved at see mig frisk og rask og uforsagt. Nordalbingerne havde spredt det Rygte ud, at de vilde bringe mig et „Fensterbier“ samme Aften jeg kom hjem; men det Hele var kuns „blauer Dunst“. Jeg vil nok troe, at de gjerne havde gjort det, men de ere bange for Bønderne; thi disse vare saa irriterede, at vistnok en 5 eller 600 vare rykkede ind i Byen, dersom man havde vovet at gøre mig Fortræd.

Min Kone og Koch ere de Eneste, som kjende min Hensigt, men jeg har ikke sagt dem den virkelige Sammenhæng. Til Koch fortalte jeg det igaar Aftes. Man kan tie.

Uforsagt Deres Lorenzen.

Flors øjemed med at få Lorenzen til at fremstille sig for kongen fremgår endnu tydeligere af en skrivelse, som han afsendte den 27. — samme dag som L. rejste fra Haderslev. Hans tanke var den: da kongen — svag af karakter som han er — „skælver for Slesvigholstenerne, stakkels mand“, så er det givet, at danskheden aldrig kan opnå sin ret med det gode, men kun ved at kongen lærer også at frygte den. Derfor opmuntrer han Lorenzen til „en aldeles ubøjelig påstand på vor ret“ (Skau s. 228—29).

Hvad Lorenzen hørte og talte i København, vil vi nu lade ham selv fortælle.

(F. B.) Haderslev, den 15. Jan. 1843.

Kjære Ven!

Jeg er nu kommen frisk og sund tilbage til min Familie og billiger i enhver Henseende, hvad De skriver i Deres behagelige Brev af 10. ds. om at jeg skal trække mig tilbage i privat Stillehed, indtil Omstændighederne atter fordre, at jeg skal handle offentlig, hvilket formodentlig ikke skeer, førend Stænderne atter blive forsamlede.

Kongen modtog mig*), som jeg har meldt, meget venlig, og efter en kort Indledning, hvori jeg forsikkrede, at Kjærlighed til ham og til Folket havde drevet mig til at reise til Kjøbenhavn saa snart Stænder Forsamlingen var sluttet, for at fremstille mig for ham, begyndte jeg strax at skildre ham den undertrykte Tilstand, hvori det danske i Slesvig befandt sig, Bøndernes og tildeels Borgernes Forbittrelse, deres Frygt for de tydske Embedsmænd med deres Tilhæng, som idelig derved blev vedligeholdt, at man kunde faae dem til at troe, at Kongen ikke var paa Folkets Side, den Fare hvori Staten svævede, dersom han ikke gav de danske Slesvigere yderligere tilkjende, at han vilde hjælpe dem paa en consequent Maade i den ulige Kamp o. s. v. — Nu bad Kongen mig at beroelige Folket og opfordre det til at fatte Tillid til ham; men jeg forsikkrede, at jeg hverken vilde eller kunde det, saa længe Prinds Fritz var Statholder og Slesvig ikke fik sin egen Regjering; thi vi ventede ikke andet som Uretfærdighed og Undertrykkelse saalænge dette Forhold bestod, og i Virkeligheden var ogsaa Tilfældet, at vi kuns fik Ret, naar vi talte Tydsk. Jeg trak derpaa løs paa Criminil**), Spiess***) og den hele sammensvorne Klynge af Embedsmænd, hvis Fane Prindsen var. Kongen vilde nu forsvare Prindsen, at han var retfærdig; men jeg forsikkrede, at om han ogsaa vilde, saa kunde han ikke være det, thi han var nødsaget at gjøre hvad Hertugen vilde. Denne

*) Lorenzen kom til Kjøbenhavn d. 27. og bad straks om foretræde, hvilket han fik d. 28. (Skau s. 229).

***) Her menes Josef Reventlov-Criminil, præsident i det slesvigholstenske kancelli og kgl. kommissarius ved stænderforsamlingen i Slesvig.

****) Præsident for den slesvigholstenske regering på Gottorp.

Sidstes Karakter og listige Fremgangsmaade skildrede jeg nu muligst detailleret, saa godt jeg kunde, og udtalte min Overbevisning om, at han var Kongens og Landets Fjende. Herpaa svarede Kongen ikke; men af Talemaader, som han senere brugte, kunde jeg mærke, at Hertugen havde brugt den Snuhed at fremstille sig for Kongen som Ordenens Forsvarer imod det Anarchie, som jeg vilde fremkalde. Kongen formanede mig, ikke at indgaae eller vedligeholde Forbindelser med Folk, som vilde opægge til Voldsomheder. Jeg svarede, at slig Tendens var noget, som var mig selv ubekjendt; og mine politiske Venner, navnlig i Hovedstaden, vare ædle Patrioter, hvilke jeg aldrig vilde fornægte eller skamme mig ved at vise min levende Sympathie. Ingen af os vilde nogensinde begaae Vold, saaledes som Majestæten antydede; men vi ønskede paa fredelig Maade at opnaae en fri Constitution, og denne vilde vi, derom var jeg overbevist, ogsaa faae, førend Christian VIII. lukkede sine Øine. Kongen saae megcc venlig paa mig og sagde: „Kan dette gjøre Landet lykkelig?“ „Ja, min dyrebare Konge,“ svarede jeg, „naar Deres Majestæt blot udtaler dette store Ord, saa er Slesvig reddet og den indre Fred snart tilveiebragt; thi selv de ivrigste Slesvigholstenere, Hertugen undtagen, vilde række Haand dertil.“ Herpaa fik jeg ingen directe Svar, men Kongen sagde: „Herr Lorenzen, jeg er dansk Konge, og De vil derfor kunne indsee, at jeg aldrig giver Slip paa Slesvig.“ Nu forlangte jeg, at der skulde oprettes i Slesvig en dansk Latinskole, et dansk Seminar, et Examinations-Collegium for de Embedsmænd, der bleve ansatte i det danske Slesvig, og tillige træffes alle de Foranstaltninger, som kunde hæve det Danske paa et værdigt Standpunkt; men alt burde skee efter en

veloverlagt Plan, og consequent gennemføres; thi naar Modstanderne først seer, at det virkelig var Alvor med Haandhævelsen af Retfærdigheden, saa vilde Propaganda-Skriget snart høre op og de danske Slesvigere velsigne Kongen. Derpaa overrakte jeg ham den danske Original af vort Minoritets-Votum *) og fortalte ham, hvorledes vi vare blevne behandlede. Jeg forlangte fuldstændig Retfærdighed for det Danske i Stændersalen, og at Kongen snarest muligt desangaaende maatte give sin Villie tilkjende. Kongen gav ingen bestemt Løfte paa alt dette, men bad mig at forsikre Bønderne, paa hvilke jeg havde stor Indflydelse, at de burde have Tillid til ham. Jeg blev ved at sige, at dersom jeg ogsaa havde denne Tillid, saa vilde det være mig umuligt at bibringe Andre den, fordi den Mening var udbredt, at Kongen frygtede sine Svogre, hvilke Folket hadede, og kun ved bestemt consequent Handlemaade kunde han vinde Folkets Tillid. At beroelige Folket afslog jeg ganske decideret; thi naar Folket først er kommen til Roe, saa vilde dets Fjender lettelig sige: „See kun, Deres Majestæt, Folket er nu ganske roelig og bekymrer sig slet ikke mere om Sagen; vi kunne derfor gjerne lade Alting blive som det er.“ Paa Ro og Fred kunde derfor slet ikke tænkes, førend det Danske i enhver Henseende i og udenfor Stændersalen fik sin Ret, og de Tydske blev sat ude af Stand til at undertrykke og mishandle de Danske. Sluttelig bad jeg Kongen om Tilladelse at komme igjen, hvilket han paa en venlig Maade bevilligede. Samtalen var saa levende, og vi begge saa hoirøstede, at Adjudanten, som jeg siden erfarede, maatte lukke de yderste Døre til Gemakket. —

*) Se „Sønderj. Aarb.“ 1891 s. 199—200.

Dagen efter *) gik jeg til Kronprindsen, hvor jeg fandt en Modtagelse, der næsten overraskede mig. Han var Patient og i Slaabrok; men uagtet ingen andre kunde faae Audients i disse Dage, kom jeg øieblikkelig ind til ham saa snart Irminger hørte mit Navn. Jeg lod ham fortælle, og han udgød da ogsaa sin Harm over Augustenborgerne i fuldeste Maal, fortalte mig alle sine Stridigheder med Kongen o. s. v. Jeg viiste ham den største Tillid, bad ham at blive ved at føre vor Sag for Kongen, og forsikkrede ham, at mine sex Drenges vilde vove Liv og Gods for ham og for Fædrelandet, naar han besteg sine Fædres Throne. Han holdt min Haand længe i sin og bad mig komme igjen.

Dagen derpaa **) gik jeg til Stemann. Han laae endnu i Sengen, men en Time derefter kom Tjeneren i mit Logis og bad mig at komme til ham næste Morgen Kl. 11 ***). Imod Sædvane kom han mig venlig imøde og spadserede en heel Time med mig op og ned ad Gulvet. Først talte han længe om min afdøde Fader, som havde været Sekretair hos hans Fader, og om min hele Familie. Derpaa begyndte Samtalen om de slesvigske Affairer. Han dadlede mig meget fiin og skaansom, fordi jeg havde stillet Sagen paa Spidsen og bragt Kongen i en stor Forlegenhed. Jeg forsvarede min Handlemaade fast og med gode Grunde. Han faldt mig flere Gange i Talen med den bestemte Forsikkring: „Tro ikke, Herr L., at jeg misbilliger, at De taler Dansk i Stænderforsamlingen; nei det glæder mig, at De har gjort det; men De har dreven det for vidt, De skulde have været mindre halsstarrig og ærlig,

*) d. 29. dec. **) d. 30. dec. ***) d. 31. dec.

mere politisk, saa stod Sagen bedre. Lad mig nu see, at De ikke miskjender Deres Stilling og for Fremtiden handler forsigtig og politisk.“ Jeg blev ved at paastaae, at jeg havde handlet rigtig, og ogsaa for Fremtiden nok skulde handle saaledes, som den retfærdige Sag kunde være tjent med. Derpaa kom vi ind paa den faktiske Tilstand og Folkets Stemning hos os, hvorover jeg disputerede længe med ham, og hvorefter jeg forlangte det Samme af ham, som jeg havde forlangt af Kongen. Om Constitution vilde han ikke debattere med mig, men saasart Kongen løsnede ham fra sin Ed paa Kongeloven, saa længe jeg vilde. „Kongen har dog haft den Naade at tale med mig derom,“ svarede jeg. „Det er Kongens Sag,“ gjentog han. Nu kom vi atter ind paa de slesvigske Affairer. Prindsen vilde han paa en Maade undskylde; men mod Hertugen, det kunde ikke fordølgges, var han forbitret. Jeg sagde, at Dronningen, efter Folkets Mening, var meget imod os og virkede stærkt til vor Skade; men han forsikkrede, at dette ikke var Tilfælde. Sluttelig opfordrede jeg ham i de stærkeste Udtryk, at virke som Kongens første Raadgiver til den retfærdige Sags Fremme.

Næste Dag *) gik jeg til Finantsministeren, Grev Moltke **). Modtagelsen var ganske overordentlig venlig, og han udtalte sig meget aabent imod mig, og jeg ligeledes imod ham. Han viiste stor, uhyklet Sympathie for os, og efter en lang Samtale lovede han at gjøre hvad han kunde. Moltke sagde, at de Ord „naturlige Rettigheder“ med god Overlæg vare komne i Reskriptet af 2. Decbr. ***)

*) d. 1. jan. 1843? — **) A. V. Moltke, som 1848 blev chef for martsministeriet. — ***) Jfr. „S. Aarb.“ 1891 s. 191.

Nu gik jeg til Adler *). Han bød mig strax at sidde ned paa Sophaen hos ham, og lod mig fortælle. Dette gjorde jeg da ogsaa, saavel om vore Tilstande, som om mine Samtaler med Kongen, Kronprindsen og Ministrene. Han blev saa fortrolig imod mig, aabenbarede mig sit danske Hjærte, fremhævede Vanskelighederne, der stod imod vore Ønskers Opfyldelse, men opfordrede mig at blive ved at trænge ind paa Kongen, og gjøre alt hvad jeg kunde, naar jeg kom hjem, at der kom Petitioner fra Bønderne til Kongen, om alt hvad der kunde tjene til det Danskes Opreisning. Vores Samtale var meget forskjellig fra de andre. Jeg følte at her laae Noget skjult, og jeg kan endnu ikke give Slip paa den Tanke, at Adler dog i Grunden er den eneste Fortrolige, som Kongen har, og at det kuns er Frygt for at blive tilbagedreven, ligesom med Rigsbankmynten **), der har afholdt og endnu afholder Kongen fra at gjøre Alvor imod de tyske Slesvigholstenere. Adler var nok paa en Maade forsigtig, men meget hjertelig.

Tirsdag 3. Jan. var jeg atter en Time hos Kronprindsen og tog Afsked. Han var ligesaa hjertelig som første Gang, og bad mig at hilse de danske Bønder i mit Hjem fra ham.

Onsdag d. 4. ds., Formiddag Kl. 11, fik jeg anden Audients hos Kongen. Han var meget venligere som første Gang, forsikkrede at han troede jeg var en tro Under-saat og en god Borger og at jeg elskede mit Fædreland. Jeg blev ved at trænge ind paa ham og forlangte Stat-

*) Rimeligvis 2 januar. A. var som bekendt kongens kabinetssekretær.

***) Se L. Skau: P. H. Lorenzen s. 147 o. f.

holderens Afsættelse, og beraabte mig herved ogsaa paa Frederik VI.s Hensigt, at denne Post som overflødig skulde gaae ind. Kongen undveg mig saa godt han kunde. Jeg skildrede ham Forbittrelsen over Billedsagen*) og Bøndernes Sorg over at han ikke turde give dem Ret. Han blev meget forlegen, da jeg dadlede, at Bøndernes Klage var bleven sendt til vore Fjenders**) Erklæring. Han sagde, at han endnu ikke havde faaet denne Erklæring, og jeg svarede, at dette var et sørgeligt Beviis paa, hvad Embedsmændene vovede at byde ham. Jeg jamrede over den Commission, der skulde omdanne den slesvigholstenske Regjering og smedde vore Lænker fastere. Han blev atter forlegen og svarede, at han ikke havde givet Befaling til Oprettelsen af denne Commission, og at denne Sag ikke var af nogen Betydning. Jeg klagede(?) over „Dannevirkes“ og andre fædrelandsksindede Blades Mishandling, som udgik fra Prinds Fritz, medens de andre, slesvigholstenske Blade kunde skrive hvad de vilde, og bønfaaldt ham om selv i høistegen Person at gribe ind i dette Væv, fordi det var umuligt, at han gjennem Collegierne kunde forskaffe os Ret. Jeg detaillerede den hele Terrorismus som laae paa Folket, og sagde det var at forlignes med Robespierres Terrorismus i den første franske Revolution. Han bad mig idelig at berolige Folket; jeg blev ved at sige nei og opfordrede ham til at give os et kjendeligt Tegn paa sin Tillid og sin Sympathie for os. Det vilde

*) Striden om, hvorvidt Gram herreds sønefogeder i tinghuset måtte ophænge en mindetavle til ære for Kristian VIII. og sprogreskriptet 1840. Se L. Skau: Hans Nissen i Hammelev. Haderslev 1857.

**) det slesvigholstenske kancelli.

berolige Folket og slaae hans og vore Fjender. Han sagde: „Har jeg ikke anerkjendt Folkets naturlige Rettigheder?“ Jo, D. M., det har De; derfor takker jeg Dem saa hjertelig i hele det danske Folks Navn, og vi stole paa, at De vil blive ved at gjøre, hvad disse Rettigheder fordrer. Jeg nævnte Kirke- og Tiendesagen. Jeg talte om P. Lüders*) og den hele slesvigholsteenske Regjering. Da jeg nævnte P. L., kunde han ikke længer skjule sin Forbittrelse, og da jeg spurgte, om han vilde taale den Haan, som den slesvigske Stænderforsamlings Committees Betænkning i Sprogsagen viiste ham, da kunde han ikke længer holde tilbage; han svarede: „Vær De kuns rolig, Herr L., denne Comm.-Betænkning er ikke til Skade for Deres Sag.“ Jeg takkede ham for disse Ord, og udtalte det faste Haab, at han vilde være consequent. Jeg sagde, at Bønderne ikke fremtidig vilde sende Deputerede til Slesvig for at mishandles af Pøbelen, og at de vilde forlange af ham, at Stænderforsamlingen skulde forlægges til Flensborg. Han smiilte. Saaledes blev jeg ved en hel Time. Endelig sagde han: „De skal i Middag til et Gilde. Jeg har ikke noget derimod; jeg finder det naturligt, at dette skeer, og beder Dem kuns at være moderat og ikke gjøre Udfald mod Hertugen. Jeg svarede, at dette var allerede af mig bleven besluttet. Nu sagde han mig Farvel og ønskede mig en lykkelig Reise. Jeg bønfuldt ham nok engang i de stærkeste Udtryk at gjøre hvad Retfærdighed fordrede, bukkede mig og gik.**)

*) Medlem af den slesvigholsteenske regering på Gottorp.

**) Sammenhold hermed kongens dagbogsoptegnelser. S. Aarb. 1891 s. 206.

Dagen efter*) var jeg hos Adler og fandt ham endnu venligere end første gang. Vi gik alting igjennem. Jeg sagde, at jeg vilde skrive til Kongen, saasnart jeg fik Tid, og udførligere fremstille og begrunde min Mening om alt, hvad der burde skee. Han opmuntrede mig til at gjøre det og bad om at sende ham disse Memoirer, som han stadig vilde levere i Kongens Haand.

Lørdag**) gik jeg paa mine Venners Forlangende til Ørsted, som modtog mig meget venlig. Jeg gav ham ganske rolig det glatte Lag for alt hvad han havde sagt i Viborg (paa „Fædrelandets“ Kontor havde jeg læst de sidsté af Ørsteds undertrykte Forhandlinger). Jeg sagde: „Jeg kjender hvert Ord, De har sagt.“ Jeg overbeviiste ham om Usandheder og Fordreielser***). Han tog derimod med venlig Taalmodighed, disputerede derpaa en Time med mig om vore faktiske Tilstande, og til Slutning opfordrede jeg ham til at understøtte os, saavidt det lod sig forene med Retfærdighed. Han talte om Agitation, jeg gjendrev det; han snakkede om Almuesprog omtrent som Slesvig-Holstenerne, jeg revsede denne Anskuelse meget alvorlig, og tilsidst skiltes vi paa en Maade som gode Venner.

Jeg vil nu snart begynde at skrive mine Memoirer til Kongen. Kan De være mig behjælpelig dermed, saa send mig snarest muligt et Udkast og en Veiledning, thi det bør bringes i et System og ikke begyndes bagfra. Det allerførste, jeg vil skrive, skal være om Kirke- og Tiende-

*) d. 5. jan. — **) d. 7. jan.

***) Ved forhandlingerne i Viborg stænder om den slesvigske sprogsag havde Ørsted som kgl. kommissarius udtalt sig temmelig skarpt mod Lorenzen og for slesvigholstenerne.

sagen. Vinder vi hermed Seir, saa stiger vor Indflydelse paa Bønderne og deres Tillid til os. *)

Det er sildig. Lev vel, min gode Ven.

Deres troe

Lorenzen.

Det formål Flor og Lorenzen egenlig havde haft med denne rejse, at få den vankelmødige konge til at mande sig op til at tage en fast holdning over for slesvigholsterne, nåedes som bekendt ikke. Rejsen fik derimod stor betydning i en anden retning, idet den gav anledning til at det liberale parti i kongeriget ved festen på Skydebanen d. 4. januar åbent beseglede forbundet mellem de danske Nordslesvigere og det unge frisindede Danmark. Ved den nævnte fest optrådte flere af det liberale partis mest fremragende førere, således H. N. Clausen, Balthasar Christensen og Tscherning, medens Ploug havde skrevet festsangen: „Du Danske, som kan høre de vælske toners flugt.“ En udførlig skildring af denne fest findes i „Fædrelandet“ for 5. og 6. januar 1843. Jeg har imidlertid ikke fundet anledning til at optage nogen festberetning her, så meget mere som et fuldstændigt eksemplar af „Fædrelandet“ vil findes i bogsamlingen på Margretes Minde i Flensborg og således være tilgængeligt for de fleste af „Sønderjydske Aarbøgers“ læsere.

Johan Ottosen.

*) Brevets sidste linier er uden interesse i denne sammenhæng.

Efterskrift.

I værket „Af mit Livs og min Tids Historie“ IV. bind s. XLV, dateret 26. januar 1857, giver A. S. Ørsted en kort fremstilling af sin samtale med H. L., således som den 78årige statsmand 14 år efter mindedes den. Ørsted siger: „... han gjorde og mig, der ellers var ham ubekendt, et besøg, ikke for at besvære sig over den måde, hvorpå jeg i Viborg havde betragtet hans sag, men for nærmere at forklare sig over det stof, denne kunde give til en mindre fordelagtig bedømmelse. Da hans besøg havde prægt af agtelse og tillid, modtog jeg ham ganske venlig.“

I denne forbindelse kommer Ø. lidt senere til at sige om Hiort Lorenzen, at han „kun med besværlighed talte dansk“. Det var ønskeligt, om en af de endnu levende mænd, der personlig har kendt Lorenzen, vilde sige sin mening herom. Mig forekommer det ganske utroligt, at en købmand i Haderslev kun „med besvær talte dansk“, så meget mere som de talrige breve fra ham, jeg har læst, aldeles tydeligt viser, at han skrev dansk med aller største frihed og lethed og lige så rent og korrekt, som de fleste dannede Danske den gang skrev deres modersmål.

Jeg kan kun tænke mig, at det er landsmålet, dialekten, som har klinget igennem hans udtale af rigssproget og derved givet dette et uvant prægt i Ørsteds og andres øren. Ti vel var Ø. en højt dannet mand på mange områder, men noget særlig fint sprogøre har han ikke haft.

J. O.